

DOI: <https://doi.org/10.32782/2308-1988/2025-56-38>

УДК 657.3:331.5:647

Колінько Наталія Іванівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи,
Національний лісотехнічний університет України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-7458-2849>

Воляник Галина Михайлівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи,
Національний лісотехнічний університет України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5250-3107>

Шутка Світлана Євгенівна

кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, фінансів та готельно-ресторанної справи,
Національний лісотехнічний університет України
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1814-5975>

Natalia Kolinko, Halyna Volyanyk, Svitlana Shutka

National Forestry University of Ukraine

ПОДАТКОВІ ЗМІНИ ТА ЇХНІЙ ВПЛИВ НА ДІЯЛЬНІСТЬ МАЛИХ ПІДПРИЄМСТВ РЕСТОРАННОГО СЕКТОРУ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ

TAX CHANGES AND THEIR IMPACT ON THE ACTIVITIES OF SMALL ENTERPRISES IN THE RESTAURANT SECTOR UNDER MARTIAL LAW CONDITIONS

Анотація. У статті досліджено вплив змін податкового законодавства на діяльність малого бізнесу та ресторанного сектору в Україні в умовах воєнного стану. Податки, як основний інструмент формування державних доходів, виступають ключовим чинником ефективності підприємницької діяльності. Постійні трансформації податкової системи, високі ставки оподаткування та нестабільність правил створюють фінансове навантаження, стимулюють тінізацію економіки та ускладнюють ведення бізнесу. Аналіз законодавчих ініціатив, зокрема законів щодо спрощеного оподаткування та пільг для малого бізнесу, показав, що антикризові заходи тимчасово підтримали функціонування підприємств, проте підвищення військового збору та нові податкові правила призвели до масового закриття ФОПів і зростання нелегального сектору економіки. Висвітлено проблеми адміністрування податків, оптимізації податкового навантаження та адаптації підприємницької діяльності до умов воєнного стану. У статті обґрунтовано необхідність лібералізації оподаткування, вдосконалення адміністрування та забезпечення прозорих правил оподаткування як ключових заходів для підтримки легального бізнесу, стабільності підприємницьких процесів і економічного відновлення країни.

Ключові слова: податки, податкове законодавство, малий бізнес, ресторанний бізнес, спрощена система оподаткування, адміністративні пільги.

Summary. Taxes, which form the foundation of the state revenue system, play a crucial role in the functioning and efficiency of businesses, particularly in market economies with multiple forms of ownership. In Ukraine, constant changes in tax legislation have significantly affected the operations of small businesses, especially in the restaurant sector, creating both challenges and opportunities for adaptation. The outbreak of full-scale hostilities in February 2022 further exacerbated these difficulties, as enterprises faced reduced revenue, disrupted supply chains, and the need to finance national defense. Prior to the war, key obstacles to business development included an imperfect tax system, high tax rates, and instability in the implementation of tax policies. Since the start of the conflict, Ukrainian authorities have implemented a series of tax reforms aimed at supporting small businesses. These measures included temporary reductions in VAT and excise duties, exemptions from import taxes, moratoriums on inspections, simplified taxation schemes, and adjustments to social contributions and the military levy. The study examines the impact of these reforms on the financial stability of small enterprises, highlighting both the positive

effects, such as temporary relief from tax burdens and administrative simplification, and the negative consequences, including increased financial pressure from higher military levies and the risk of expanding the informal economy. The article analyzes the dynamics of the restaurant sector during this period, noting that the combined effects of the COVID-19 pandemic and wartime conditions led to a significant reduction in operational enterprises and turnover. While temporary tax incentives enabled partial recovery, subsequent increases in tax burdens prompted closures of many individual entrepreneurs and intensified shadow economic activities. The study emphasizes that an effective tax system under crisis conditions must not only reduce tax rates but also optimize tax administration, enhance transparency, and create predictable legal frameworks. The findings highlight the critical importance of balancing fiscal policy with support for legal business activity, job preservation, and economic stability. Strengthening tax administration and ensuring transparent, stable rules are essential for maintaining the competitiveness of small businesses, restoring economic activity, and securing sustainable state revenue in conditions of ongoing martial law.

Keywords: taxes, tax legislation, small business, restaurant business, simplified taxation system, administrative benefits.

Постановка проблеми. Податки, що складають основу податкової системи, у ринкових умовах господарювання та множинності форм власності є головним методом формування державних доходів. Вони виступають одним із ключових чинників, які впливають на ефективність діяльності суб'єктів господарювання. Зміни податкового законодавства, що відбуваються постійно, ускладнюють механізм оподаткування підприємств. Саме система податкових відносин визначає формування виробничих витрат на різних стадіях бізнес-процесів та інколи задає їхній подальший напрям.

До початку війни ключовими чинниками, що гальмували розвиток бізнесу в Україні, виступали недосконала податкова система, завищені ставки оподаткування та нестабільність податкової політики.

Вторгнення Росії в лютому 2022 року та продовження війни спричинили значні проблеми для діяльності українського бізнесу. Україна опинилася в надскладних умовах: з одного боку існувала гостра потреба у фінансуванні оборонних заходів, а з іншого – відчутне зменшення податкових надходжень.

З моменту початку російського вторгнення на територію України органи влади здійснили ряд податкових реформ, що мали значний вплив на малий бізнес. Під час воєнного стану державна податкова політика щодо малих підприємств вимагає перегляду та адаптації.

Проблема, що розглядається у статті, полягає у значному впливі змін податкового законодавства на діяльність малого бізнесу в Україні в умовах воєнного стану, зокрема у сфері ресторанного господарства. Постійні трансформації податкової системи, високі ставки податків та нестабільність правил оподаткування ускладнюють діяльність підприємств, підвищують фінансове навантаження та стимулюють перехід бізнесу у тіньовий сектор. Водночас відсутність ефективного адміністрування податків і незбалансованість податкових новацій створюють ризики для економічної стабільності та конкурентоспроможності малого бізнесу, що вимагає комплексного аналізу, оцінки

наслідків та розробки рекомендацій щодо вдосконалення податкової політики в кризових умовах.

Аналіз сучасних досліджень і публікацій свідчить, що проблеми обліку та оподаткування ресторанного бізнесу останнім часом перебувають у центрі наукової уваги. Серед авторів, які розглядали ці питання: Башинська І.О., Новак Н.Г. [3], Костюк У.З., Савчук Т.В., Хоми С.В. [6], Мелень О.В. [8]. Значна частина українських науковців присвятила свої роботи дослідженню оптимізації податкових платежів, зокрема О. Короткова [5], Г. Кузьменко [7], І. Піонтківська [11] та інші.

Ю. Григоренко у своїх дослідженнях наголошує, що ще до початку війни недосконалість податкової системи, високі податкові ставки та непередбачуваність податкової політики були серед основних чинників, які гальмували розвиток бізнесу в Україні. У воєнний період, коли більшість підприємств змушені були скоротити обсяги діяльності та зіткнулися з дефіцитом оборотного капіталу, держава вжила заходів для пожвавлення ділової активності, зокрема шляхом податкового стимулювання [1].

У статті Т. Ковальчук [4] готельно-ресторанний бізнес представлено як невід'ємну складову туристичної індустрії світової економіки. Авторка окреслює основні тенденції його розвитку, аналізує актуальні глобальні проблеми, що виникли останнім часом на ринку готельно-ресторанних послуг, та пропонує можливі напрями їх подолання.

На думку С.Е. Баженової, Ю.Ю. Пологовської та І.Г. Канцур [2], для підтримки готельно-ресторанної індустрії необхідно впроваджувати спеціальні програми та проекти за участю міжнародних організацій. Автори підкреслюють, що економічна й політична нестабільність в Україні, пандемічні обмеження та військова агресія ворога негативно впливають на темпи розвитку і функціонування підприємств цієї галузі.

Однак питання, пов'язані з особливостями обліку та оподаткування й їхнім впливом на управління діяльністю закладів (підприємств) ресторанного господарства, залишаються недостатньо вивченими. З огляду на сучасні реалії,

зокрема військову агресію РФ проти України, ця тематика набуває особливої актуальності.

Мета статті – дослідити вплив змін податкового законодавства на діяльність малого бізнесу та ресторанного сектору в Україні в умовах воєнного стану, оцінити ефективність заходів держави щодо податкового стимулювання та лібералізації оподаткування, виявити проблеми тінізації економіки та визначити напрями вдосконалення податкового адміністрування для забезпечення стабільності підприємницької діяльності та економічного відновлення країни.

Виклад основного матеріалу дослідження. Для ефективного функціонування ресторанного господарства необхідно зберігати інноваційні підходи до управління, що орієнтовані на задоволення споживчих потреб та підвищення продуктивності роботи. Формування правових основ регулювання цієї діяльності є важливим напрямом розвитку підприємництва та економіки держави. Стабільна законодавча база та відпрацьований механізм оподаткування залишаються ключовими чинниками ефективності податкової системи.

З 2020 року ресторанний сектор опинився в надзвичайно складному становищі, балансуючи на межі виживання, що було обумовлено наслідками пандемії COVID-19, яка суттєво вплинула на діяльність підприємств цієї галузі та змусила трансформувати їхні процеси. Крім того, ресторанна індустрія, як і вся країна, зіткнулася з новим викликом 24 лютого 2022 року, коли розпочалося повномасштабне вторгнення Росії на українську територію. Збройний конфлікт в Україні доко-

рінно змінив не лише соціальні аспекти, а й економічну ситуацію в державі.

Хоча воєнний стан був передбачуваним, він став серйозним викликом для ресторанної індустрії, яка виявилася не готовою до роботи в нових умовах. Послуга доставки їжі, навіть за її наявності, не змогла компенсувати масштабні фінансові втрати підприємств. Після початку війни кількість діючих ресторанів скоротилася на 66%, а їхній оборот знизився на 79% [5]. Поступове відновлення діяльності не забезпечило повернення рівня відвідуваності до карантинних показників, натомість спостерігався подальший спад.

Починаючи з березня 2022 року, ситуація зі закриттями ресторанів почала змінюватися: навіть за умов воєнного стану власники закладів поступово відновлюють діяльність. Як і передбачалося, найбільше відкритих закладів зосереджено в регіонах, де немає активних бойових дій (рис. 1).

Недоліки податкової системи, високі податкові ставки та непередбачуваність їх стягнення ще до початку війни були важливими факторами, що стримували розвиток бізнесу в Україні. Унаслідок війни, яка значно скоротила діяльність більшості компаній та ускладнила обіг оборотного капіталу, держава здійснила податкові зміни для стимулювання економічної активності [6].

Органи влади запровадили ряд податкових реформ, спрямованих на малий бізнес. Суттєвим кроком стало зниження ставок податків для певних видів діяльності, включно з виробництвом харчових продуктів, медичними та транспортними послугами. Така міра знизил фінансове

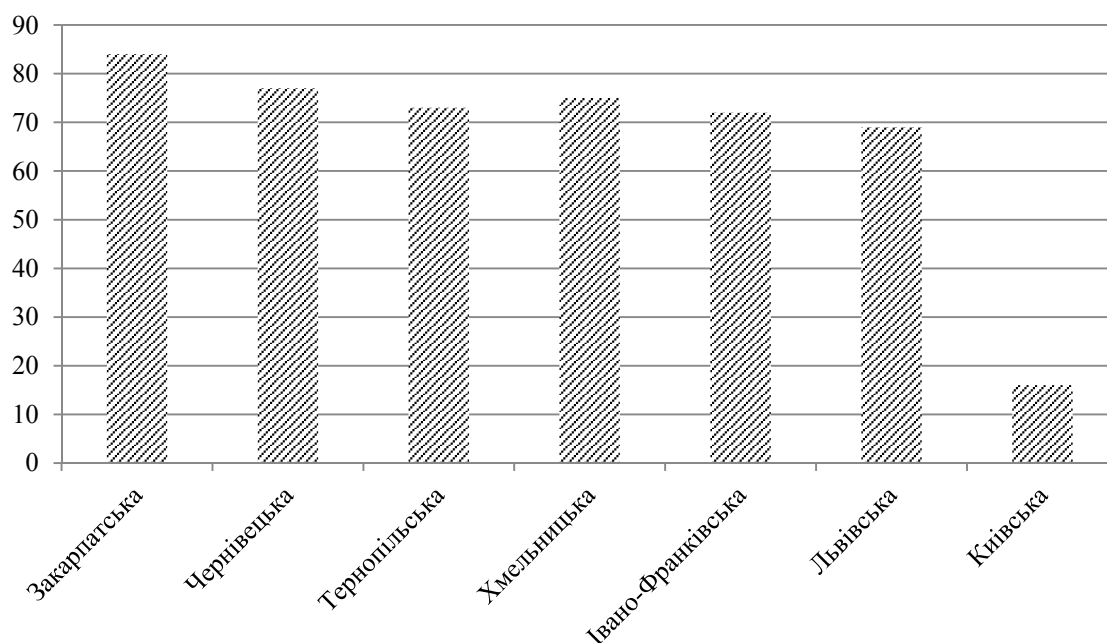


Рисунок 1 – Відсоткове співвідношення відкритих закладів ресторанного бізнесу

Джерело: сформовано на підставі [9]

навантаження на малі підприємства та підвищила їхню конкурентоспроможність.

Закон України «Про внесення змін до Податкового кодексу України та інших законодавчих актів України щодо дії норм на період воєнного стану» було прийнято 15 березня 2022 року з метою підтримки військових і правоохоронних підрозділів у протидії збройному нападу Російської Федерації. Він встановлював низку особливостей адміністрування податків і зборів, зокрема щодо платників спрощеної системи оподаткування. У цьому контексті варто виділити його ключові положення.

З перших днів війни податок на додану вартість та мито на всі імпортовані товари було скасовано, акциз скасовано, а ставка ПДВ на пальне (бензин, дизель, скраплений газ тощо) знижена з 20 % до 7 %.

Суб'єкти господарювання з 1 березня 2022 року отримали право за власним розсудом не сплачувати єдиний внесок за працівників, мобілізованих до Збройних Сил України або інших збройних формувань. Крім того, були запроваджені такі пільги:

- для фізичних осіб-підприємців I та II груп – звільнення від сплати єдиного податку;
- для малих підприємств – звільнення від сплати єдиного соціального внеску;
- для великих підприємств – сплата єдиного податку у розмірі 2 % від обороту.

Таким чином спрощено систему оподаткування шляхом заміни податку на прибуток (18 %) і ПДВ (20 %) на єдиний податок за ставкою 2 % від обороту.

Близько 51 тис. компаній, переважно ФОП, перейшли до листопада 2022 року на сплату єдиного податку за ставкою 2 % від обороту, за даними Державної податкової служби. Проте не всі суб'єкти малого бізнесу скористалися цією опцією, адже це призводило до втрати податкового кредиту з ПДВ. Знижена ставка єдиного податку, до того ж, була тимчасовою.

На період з 7 березня 2022 року і протягом дії воєнного стану, для полегшення та стимулювання діяльності бізнесу, у сфері використання РРО/ПРРО було скасовано всі санкції за порушення вимог Закону України «Про застосування реєстраторів розрахункових операцій у сфері торгівлі, громадського харчування та послуг».

У частині оподаткування пільги передбачали такі заходи:

- мораторій на проведення документальних перевірок;
- відсутність відповідальності за неправильне нарахування, обчислення або сплату єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування;
- звільнення від штрафів за порушення порядку використання касових апаратів;
- незастосування штрафних санкцій за порушення податкових норм.

До 2-ї та 3-ї груп належить більшість ресторанів і готелів, при цьому фізичні особи, як правило, відносяться до 2-ї групи, а юридичні – до 3-ї. Це дає змогу здійснювати діяльність у таких сферах, як ресторанний бізнес, готелі, кафе, автотранспорт та інші послуги.

Фізичні особи-підприємці 2-ї та 3-ї груп ресторанного господарства мають низку переваг: мінімізацію податкових витрат, спрощення організації обліку та документування, а також можливість ведення спрощеного обліку й подання спрощеної фінансової звітності. При спрощеній системі оподаткування доходи визнаються при надходженні грошей. На загальній системі оподаткування для ФОП доходи визнаються при отриманні коштів, витрати – при їх витрачанні, тоді як для юридичних осіб доходи і витрати відображаються у бухгалтерському обліку та фінансовій звітності в момент їх виникнення незалежно від дати надходження або сплати коштів.

Платформа для підтримки релокації бізнесу була також запроваджена Міністерством цифрової трансформації України. Ініціатива мала на меті перезапуск економіки в умовах воєнного часу. За даними уряду, протягом місяця з зон бойових дій евакуйовано 216 підприємств, з яких 97 уже відновили діяльність на новому місці. Програма допомогла іншим підприємствам продовжувати роботу у безпечних умовах.

Обговорення податкових новацій в Україні активізувалося через війну. У серпні 2022 року було запропоновано проєкт програми «10-10-10», який передбачав зниження ставок ПДВ, податку на доходи фізичних осіб та податку на прибуток до 10 %. Реформа також передбачала скасування ЄСВ і податкових пільг, а військовий збір мав бути підвищений до 3 % замість 1,5 %. Однак ці зміни не були реалізовані [10].

Непередбачуваними залишалися надходження до державного та місцевих бюджетів, оскільки постійні атаки і руйнування підприємств знижують їхню ліквідність.

Після трьох років війни уряд вирішив підвищити оподаткування доходів громадян і бізнесу, оскільки бюджет не мав достатнього фінансування для задоволення потреб Збройних Сил України.

Підписаний Президентом 28 листопада 2024 року Закон «Про внесення змін до Податкового кодексу та інших законів України щодо збалансування бюджетних надходжень під час воєнного стану» (№ 4015-IX) набрав чинності 1 грудня 2024 року, при цьому деякі його положення вступили в дію з 1 січня 2025 року.

В Україні малий бізнес переважно представлений фізичними особами-підприємцями – єдинниками, які найбільше залежать від прозорих і стабільних правил оподаткування.

Для фізичних осіб-підприємців, які обрали спрощену систему оподаткування, зміни передбачали:

- для 1-ї, 2-ї та 4-ї груп – сплату військового збору у розмірі 10 % від мінімальної заробітної плати;
- для 3-ї групи – сплату військового збору у розмірі 1 % від доходу.

Збільшення податкового навантаження на ФОП спричинило зростання фінансового тиску, який особливо відчули дрібні підприємці. Частина ФОП була змушена перейти на інші системи оподаткування або навіть закрити бізнес. В таких умовах підприємці приділяли більше уваги оптимізації витрат та пошуку нових ринків збуту для підтримки своєї діяльності.

Було також змінено терміни сплати податків:

- для 1-ї, 2-ї та 4-ї груп – авансові внески необхідно сплачувати щомісяця до 20 числа поточного місяця, тобто за січень 2025 року платіж потрібно було здійснити до 20 січня;
- для 3-ї групи – сплата збору повинна відбуватися протягом 10 днів після закінчення строку подання податкової декларації за відповідний квартал.

Підприємці на загальній системі оподаткування, відповідно до Закону № 4015-IX, зобов'язані сплачувати військовий збір у розмірі 5 %, що спричиняє додаткове фінансове навантаження.

Зміни в податковій звітності для фізичних осіб-підприємців в Україні набули чинності з 1 січня 2025 року. Головною новацією стало подання об'єднаної звітності з податку на доходи фізичних осіб та єдиного соціального внеску.

До 2025 року фізичні особи-підприємці подавали об'єднану звітність з ПДФО та ЄСВ раз на квартал. Починаючи з 2025 року, така звітність подається щомісяця.

Зміни також торкнулися форм звітності: оновлені форми єдиного податку включають інформацію про сплату військового збору.

Невчасне подання або несплата щомісячної звітності може спричинити накладення штрафних санкцій та адміністративну відповідальність.

На початковому етапі ці податкові зміни, ймовірно, призвели до зростання доходів державного бюджету, але в довгостроковій перспективі вони можуть зумовити скорочення підприємницької активності та стимулювати перехід бізнесу в тіньовий сектор.

Збільшення ставки військового збору призвело до більшого навантаження на фонд оплати праці. При цьому сам фонд залишався без змін, а рівень оподаткування підвищився, що спричинило подальшу тінізацію заробітних плат і зниження економічної активності.

Прогнози Мінфіну щодо можливих надходжень від цієї норми є завищеними та механіч-

ними, оскільки не враховують ефектів тінізації. Наразі близько 30 % працівників зайняті в неформальному секторі або отримують мінімальну заробітну плату разом із «конвертними» виплатами. Цей показник, імовірно, зростатиме.

Основним чинником тінізації економіки є надмірне навантаження на ФОП. Згідно з оцінками, щорічні втрати державного бюджету від тіньового сектору складають близько 400 млрд грн, включно з контрабандою (120–150 млрд грн), контрафактною продукцією та нелегальною торгівлею (46–51 млрд грн), а також заробітними платами у конвертах (70–110 млрд грн).

Влада не вжила жодних результативних кроків для усунення цієї проблеми. Замість цього уряд обрав підвищення податків, порушивши власні обіцянки та логіку розвитку подій.

Закон про підвищення податків спричинив масове закриття ФОПів в Україні. Згідно з даними «Опендатабота», 28 листопада, у день підписання закону, припинили діяльність 2,3 тисячі ФОПів. У перші дні після ухвалення закону щоденне закриття перевищувало 1000, що значно перевищує звичайну середньодобову норму у 700 підприємств [10].

Для підвищення бюджетних надходжень уряду слід було б перш за все забезпечити сприятливі умови для розвитку легального бізнесу, який є джерелом сплати податків, зокрема шляхом протидії корупції.

Варто відзначити, що ще в лютому 2018 року фахівці МВФ та Світового банку в рамках TADAT розробили Концепцію реформи ДФС України та План дій із модернізації податкової і митної систем, і досі ці документи залишаються невпровадженими.

Серед механізмів подолання кризових явищ та відновлення економіки в Україні особливе місце займає вдосконалення податкового адміністрування. Ключові напрями його вдосконалення представлені на рис. 2.

Лібералізація оподаткування в умовах війни, на нашу думку, є вимушеним антикризовим заходом, покликаним підтримати функціонування бізнесу та забезпечити мінімізацію негативних економічних наслідків воєнного конфлікту. Вважаємо, що в період воєнного часу доцільним і виправданим буде не лише зменшення податкових ставок, а й оптимізація витрат на адміністрування податків. Такий підхід дозволяє підприємцям зосередитися на відновленні діяльності, збереженні робочих місць та забезпеченні стабільності бізнес-процесів, водночас підвищуючи ефективність роботи податкових органів і зменшуючи ймовірність перетікання економіки у тіньовий сектор. В умовах воєнного стану ці заходи стають критично важливими для підтримки легального бізнесу та економічної стабільності країни.



Рисунок 2 – Пріоритетні вектори удосконалення системи податкового адміністрування в Україні

Джерело: сформовано на підставі [12]

Висновки. Податки залишаються основним інструментом формування державних доходів та одним із ключових чинників ефективності бізнесу. Зміни податкового законодавства, особливо під час війни, суттєво вплинули на діяльність малих підприємств, зокрема у ресторанному секторі, що пережив одночасно наслідки пандемії та бойових дій. Запроваджені пільги, спрощена система оподаткування та мораторії на перевірки тимчасово підтримали бізнес, проте підвищення військового збору та фінансовий тиск спричинили масове

закриття ФОПів і збільшили тінізацію економіки. Антикризові заходи, зокрема лібералізація оподаткування та оптимізація адміністрування податків, є необхідними для збереження легального бізнесу, стабільності бізнес-процесів та підвищення ефективності податкових органів. Подальше вдосконалення податкового адміністрування та забезпечення прозорих правил оподаткування залишаються критично важливими для підтримки підприємництва, економічної стабільності та наповнення державного бюджету в умовах воєнного стану.

Список використаних джерел:

1. Григоренко Ю. Податкова політика влади у 2022 році не виправдала надій бізнесу. URL: <https://gmk.center/ua/posts/podatкова-polityka-vlady-u-2022-rotsi-ne-vypravdala-nadij-biznesu/> (дата звернення: 22.08.2025).
2. Баженова С. Е., Пологовська Ю. Ю., Канцур І. Г. Розвиток готельно-ресторанного бізнесу в умовах сьогодення. *Економіка та суспільство*. 2022. Вип. 38. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1280/1234> (дата звернення: 24.05.2022).
3. Башинська І.О., Новак Н.Г. Особливості обліку у готельно-ресторанному бізнесі. *Фінанси. Право*. 2018. № 6. С. 17–19.
4. Ковальчук Т. Г. Перспективи розвитку готельно-ресторанного бізнесу в Україні в умовах глобалізації світового господарства. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 23 (1). С. 126–130
5. Короткова О. Особливості формування податкової політики підприємства в сучасних економічних умовах. *Ефективна економіка*. 2013. № 1. URL: <http://www.economy.nayka.com> (дата звернення: 20.08.2025).

6. Костюк У.З., Савчук Т.В., Хома С.В. Облік на підприємствах ресторанного господарства: теоретичний аспект. *Причорноморські економічні студії*. Випуск 63. 2021. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.63-22> (дата звернення: 11.07.2025).
7. Кузьменко Г. Організація податкової політики підприємства відповідно до вимог чинного законодавства. *Наукові праці Кіровоградського національного технічного університету*. 2011. Вип. 20. URL: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/556/1/52.pdf> (дата звернення: 03.09.2025).
8. Мелень О.В. Організація бухгалтерського обліку готельно-ресторанного бізнесу: теоретичні аспекти. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління*. Випуск 6 (11). 2017. С. 324–328. URL: <https://core.ac.uk/download/pdf/162885759.pdf> (дата звернення: 05.09.2025).
9. Національна ресторанна асоціація України URL: <https://nraua.org/news/kruhlyy-stil> (дата звернення: 10.09.2025).
10. Оpendatabot URL: <https://opendatabot.ua/> (дата звернення: 11.09.2025).
11. Піонтківська І. Податки у світі: навіщо нам потрібні податки та як створити ефективну систему оподаткування? *Вісник. Офіційно про податки*. 2020. № 8. URL: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100016559-podatki-u-sviti-navischo-nam-potribni-podatki-ta-yakstvoriti-efektivnu-sistemu-opodatkuвання> (дата звернення: 01.10.2025).
12. Про внесення змін до Стратегічного плану розвитку державної податкової служби України на період до 2013 року: Наказ Державної податкової адміністрації України від 29.09.2005 р. № 420. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0420225-05#Text> (дата звернення: 25.08.2025).

References:

1. Hryhorenko, Yu. (2022). Podatkova polityka vlady u 2022 rotsi ne vypravdala nadii biznesu [The government's tax policy in 2022 did not live up to the hopes of business]. Available at: <https://gmk.center.ua/posts/podatkova-politykavlady-u-2022-rotsi-ne-vypravdala-nadij-biznesu/> (in Ukrainian)
2. Bazhenova, S. E., Pologovskaya, Yu. Yu., & Kantsur, I.G. (2022). Rozvytok hotel'no-restorannoho biznesu v umovakh s'ohodennya. [Development of hotel and restaurant business in today's conditions]. *Economy and Society*, vol. 38. Available at: <https://economyand-society.in.ua/index.php/journal/article/view/1280/1234> (in Ukrainian)
3. Bashynska, I. O., Novak, N. H. (2018), "Features of accounting in the hotel and restaurant business". *Finansy. Pravo*. vol. 6. pp. 17–19. (in Ukrainian)
4. Kovalchuk, T. G. (2019). Perspektyvy rozvytku hotel'no-restorannoho biznesu v Ukrayini v umovakh hlobalizatsiyi svitovoho hospodarstva [Prospects for the development of hotel and restaurant business in Ukraine in the context of globalization of the world economy]. *Scientific Bulletin of Uzhhorod National University. Series: International Economic Relations and the World Economy*, vol. 23 (1), pp. 126–130. (in Ukrainian)
5. Korotkova O. (2013) Osoblyvosti formuvannya podatkovoї polityky pidpryiemstva v suchasnykh ekonomichnykh umovakh [Features of formation of tax policy of the enterprise in modern economic conditions]. *Efektivna ekonomika (electronic journal)*. Available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=1743> (in Ukrainian)
6. Kostyuk, U. Z., Savchuk, T. V., Khoma, S. V. (2021). Oblik na pidpryiemstvakh restorannoho hospodarstva: teoretychnyi aspekt. [Accounting at restaurant enterprises: theoretical aspect]. *Prychornomorski ekonomichni studii*. vol. 63. DOI: <https://doi.org/10.32843/bses.63-22> (in Ukrainian)
7. Kuzmenko H. (2011) Orhanizatsiia podatkovoї polityky pidpryiemstva vidpovidno do vymoh chynnoho zakonodavstva [Organization of the tax policy of the enterprise in accordance with the requirements of current legislation]. *Naukovi pratsi Kirovohrads'koho natsionalnoho tekhnichnoho universytetu*, vol. 20. Available at: <http://dspace.kntu.kr.ua/jspui/bitstream/123456789/556/1/52.pdf> (in Ukrainian)
8. Melen, O.V. (2017), Orhanizatsiia bukhgalterskoho obliku hotelno-restorannoho biznesu: teoretychni aspekty. [Organization of accounting of the hotel and restaurant business: theoretical aspects]. *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnia*. vol. 6 (11). pp. 324–328, Available at: <https://core.ac.uk/download/pdf/162885759.pdf> (in Ukrainian)
9. Natsionalna restoranна asotsiatsiya Ukrayiny (2022). [National Restaurant Association of Ukraine]. Available at: <https://nraua.org/news/kruhlyy-stil> (in Ukrainian)
10. Opendatabot [Opendatabot] Available at: <https://opendatabot.ua/> (in Ukrainian)
11. Piontkivska I. (2020) Podatky u sviti: navischo nam potribni podatky ta yak stvoryty efektyvnu systemu opodatkuвання? [Taxes in the world: why do we need taxes and how to create an effective tax system?]. *Visnyk. Ofitsiino pro podatky (electronic journal)*, vol. 8. Available at: <http://www.visnuk.com.ua/uk/news/100016559-podatki-u-sviti-navischo-nam-potribni-podatki-ta-yak-stvoriti-efektivnu-sistemu-opodatkuвання> (in Ukrainian)
12. Derzhavna podatkova administratsia Ukrainy (2005). Pro vnesennia zmin do Stratehichnoho planu rozvytku derzhavnoi podatkovoї sluzhby Ukrainy na period do 2013 roku. [On making changes to the Strategic Development Plan of the State Tax Service of Ukraine for the period up to 2013]. Available at: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0420225-05#Text> (in Ukrainian)

Стаття надійшла до редакції 06.10.2025